

АРБИТРАБИЛНОСТ СПОРОВА

- с посебним освртом на спорове из компанијског права -¹

Резиме

Арбитрабилност спора представља неопходан услов арбитражног решавања. Међутим, без обзира на дугу историју постојања арбитраже као начина решавања спорова, појам арбитрабилности није јединствено одређен, нити заувек дефинисан. Обим арбитрабилности зависи како од унутрашњег својства спорног односа, тако и од решења у конкретном правном систему која су одређена интересом односне државе. Отуда не постоји јединствени и универзални појам арбитрабилности. Напротив, њена садржина је промењива у времену и у простору и зависи од конкретних друштвених и политичких схватања у односним државама и друштвима. Тако се спорови из компанијског права у неким правним системима сматрају арбитрабилним, док у другим не уживају могућност арбитражног решавања.

На који начин су спорови унутар компаније решавани у упоредном праву и код нас предмет је анализе овог рада. Рад је подељен на три дела. У првом делу се дефинише општи појам арбитрабилности. Други део је посвећен анализи упоредноправних решења о арбитрабилности компа-

* Научни сарадник Института за упоредно право у Београду

1 Рад представља део докторске дисертације „Улога арбитрабилности у процесу решавања спорова пред међународном трговинском арбитражом“ коју је аутор одбранила на Правном факултету Универзитета у Београду 2016. године

нијских спорова, док су у трећем делу изнети аргумената за и против допуштености арбитражног решавања ових спорова.

Кључне речи: *арбитрабилност, објективна арбитрабилност, спорови из компанијског права, унутар компанијски спорови*

І Уводна разматрања

Арбитража као начин решавања спорова почива на поверавању и поверењу. Под *поверавањем* се подразумева пренос личног овлашћења којим располажу појединци на неко друго лице да оно реши конкретни спор. Поверавање се заснива на *поверењу* који карактерише посебан однос између лица која имају спор и трећег лица коме се поверава решење спорног односа. Поверење се заснива на стручности, независности и непристрасности арбитра.²

Међутим, у постојању и раду арбитража не преламају се само приватни интереси, тј. интереси појединаца у спору који су исказани у поверењу и поверавању, већ и интереси државе као носиоца и заштитника јавног интереса. Овај се однос најкраће може описати као прећутно, или чак изричито толерисање паралелног начина „судовања“ који врше недржавна (приватна) тела паралелно са судовима, као државним органима. У том смислу подобност одређених спорова да буду решени путем арбитраже, односно арбитрабилност спорова изражава меру спремности државе да се „саморазвласти“ од једног дела свог суверенитета. Које ће друштвене односе препустити на одлучивање арбитражи, зависи од схватања виталних политичких, економских и правних односа и интереса које треба штитити. Проблеми, настају због тога што из различитих разлога, не постоји јединствено схватање који односи представљају виталне интересе. Стога се тако спорови, који се у једној држави сматрају арбитрабилним, у другој, не могу решавати арбитражним путем.

Из наведених разлога може се закључити да је садржина арбитрабилности променљива и зависна од конкретних друштвених и политичких схватања у односним државама. Тако су дуго година спорови настали из

2 Ilias Bantekas, *An Introduction to International Arbitration*, Cambridge, 2015, 119- 127.

права интелектуалне својине, стечаја, права конкуренције као и спорови из компанијског права сматрани неарбитрабилним. Временом се овај приступ изменио у корист арбитражног решавања, па се за неке од наведених спорова може говорити у правцу апсолутне арбитрабилности, док се код других, на пример код стечајних спорова, прави разлика између спорова који су од суштинске важности за покретање и трајање стечајног поступка и осталих.³

Код компанијских спорова се мора правити разлика између интерних и екстерних спорова, где се посебна пажња посвећује споровима насталих унутар привредног друштва.⁴

II Арбитрабилност спорова из компанијског права

Под споровима из компанијског права подразумевају се спорови између компаније (трговачког или привредног друштва или корпорације) и трећих лица (спорови из области промета робе и услуга) и спорови унутар компаније (статусни спорови).⁵ Спорови из односа које привредно друштво успоставља са трећим лицима се могу означити као „спољни“ или екстерни. Спорови који настају унутар правног лица, а односе се на корпорацију, осниваче, деоничаре и директоре називају се „унутрашњи“ спорови. Питање арбитрабилности се не поставља као посебно у спољним односима, већ се решава у складу са природом облигационог односа. Оно се поставља код унутрашњих односа из два разлога. Прво, због тога што оснивачки акти или акти о унутрашњој организацији често садрже једнострано формулисану арбитражну клаузулу да ће се сви спорови о питањима која су у актима регулисана одлучивати пред одређеном арбитражом. Често је то интерна арбитража организована у оквиру саме компаније. Друго, специфичност тако донетих арбитражних одлука је у томе што оне производе дејство не само према странкама из спора, већ и према ширем кругу лица: свим запосленима, или осталим акционарима, члановима друштва са ограниченом одговорношћу, повериоцима и слично.

3 Вид. Мирко Васиљевић, *Компанијско право: право привредних друштава*, Београд, 2013, 557-582; Јелена Вукадиновић, *Улога арбитрабилности у процесу решавања спорова пред међународном трговинском арбитражом*, докторска дисертација, Београд, 2016, 236-252.

4 М. Васиљевић, 157.

5 Olivier Caprasse, „Objective arbitrability of corporate disputes-Belgium and France“, *Onderne-
ming en ADR* (ed. C.J.M.Klaassen), Deventer, 2011, 79.

Кад је реч о арбитражним клаузулама из статута и других општих аката, као спорно се поставља питање како таква једнострано формулисана клаузула као врста арбитражног уговора обавезује и лица (раднике, акционаре, повериоце) који нису учествовали у њеном формулисању и закључивању.⁶

У другом случају, као спорно се поставља питање како оправдати и образложити *erga omnes* дејство арбитражне одлуке.

Одговор на нека од ових питања се може наћи у малом броју националних права која у својим законима о арбитражи⁷ као посебно питање регулишу и спорове из компанијског права. Међутим, анализа упоредно правних прописа показује да у већини националних права ово питање није решено, већ се примењују општа правила о објективној арбитрабилности.⁸ То практично значи да се арбитрабилним сматрају сви спорови који су имовинског карактера и којима стране могу слободно да располажу. Другим речима, да би ови послови били арбитрабилни, потребно је и да су грађанско правног или приватно правног карактера. Ту спадају послови које појединци као приватна лица закључују на основу аутономије воље и који су регулисани диспозитивним прописима. Постоји схватање да се арбитрабилним сматрају спорови из свих односа који су регулисани диспозитивним прописима.⁹

6 О томе за немачко право вид. Naas, коментар уз чл. 1066. Немачког Закона о арбитражи, (*Zivilprozessordnung- Schiedsrichterliches Verfahren*); Karl-Heinz Böckstiegel, Stefan Kröll, Patricia Nacimiento, „Germany as a Place for International and Domestic Arbitrations - General Overview“, *Transnational Dispute Management*, Vol. 6, Issue 1, March 2009, 637-638.

7 Холандски Закон о арбитражи из 1986. године (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Vierde Boek- Arbitrage*), чл. 1020, ст. 5.

8 У праву Француске се дуго година арбитражна клаузула садржана у унутрашњим споровима поништавала, за разлику од међународне арбитраже када се арбитражна клаузула може извршити. Изузетак у унутрашњој арбитражи представљала је одредба којој се дозвољава да за спорове за које је надлежни привредни суд арбитражна клаузула ће бити пуноважна. Међу споровима за које је према закону надлежан привредни суд убрајају се спорови настали између деоничара у трговачким компанијама. Овакав став је каснијим изменама замењен одредбом која на шири начин уређује ово питање предвиђајући арбитрабилним све спорове који се односе на трговачку компанију уколико су испуњени основни критеријуми објективне арбитрабилности.

9 Александар Јакшић, *Међународна трговинска арбитража*, Београд, 2003, 234, напомена 695.

Међутим, сама чињеница да је једно право уређено само диспозитивним нормама „не значи *implicite* и могућност слободног располагања правом.“¹⁰ Сматрамо да код одређивања арбитрабилности, као питању материјалног права, као довољну треба узети чињеницу да су спорни однос и посао у коме је спор настао регулисани диспозитивним нормама, да би се такав спорни однос *prima facie* сматрао арбитрабилним. Једино што може довести у питање његову арбитрабилност јесте изричита норма којим је такав спор изузет и проглашен неарбитрабилним. Овакав закључак следи из улоге и дејства које начело аутономије воље, као основа диспозитивних прописа, производи како на настанак конкретног односа, тако и у погледу располагања спором из таквог односа. У супротном, дејство начела аутономије воље би било неосновано прекинуто на пола пута: признало би се дејство код слободе избора уговорног партнера и уређења облигационих односа, али не и у погледу располагања спором. Располагање спором у складу са уговорном теоријом о природи арбитражног уговора, представља само други, посебан начин (пре)уређења постојећег пуноважног правног посла, тако што се права и обавезе или поверавају трећем лицу на даље одлучивање, или се о томе саме странке договарају поравнањем.

Осим ових елемената, на обим арбитрабилности може утицати и схватање појма „спор“. Овде се питање значења појма „спор“ јавља због тога што се арбитражна клаузула у статуту или другом општем акту компаније може и шире тумачити тако да обухвати и сваку разлику (*differences*) у складу са терминологијом коју користи Њујоршка конвенција о признању и извршењу у члану II(1).¹¹

Као унутрашњи компанијски спорови који су у већини права арбитрабилни наводе се спорови о:¹²

- тумачењу статута и других унутрашњих општих аката;
- ограничењима код преноса удела или акција;

10 А. Јакшић, 235; Марко Кнежевић, „О појму и значају арбитрабилности“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 1-2/2008, 878.

11 На ову дилему оправдано упућује Maria del Pilar Perales Viscasillas, „Arbitrability of (Intra-) Corporate Disputes“, *Arbitrability: International & Comparative Perspectives* (ed. Loukas A. Mistelis, Stavros L. Brekoulakis), The Netherlands, 279.

12 M. del Pilar Perales Viscasillas, 284.

- опозиву директора;
- штети за коју одговара директор и о њиховим зарадама;
- грађанско правној одговорности директора;
- праву гласања;
- подели добити;
- вредности акција.

Као спорни се сматрају спорови који су регулисани унутрашњим, императивним одредбама и који спадају у искључиву надлежност националних судова. Као додатни разлог против арбитрабилности ових спорова се наводи *erga omnes* дејство донетих арбитражних одлука.

III Решења у националним правима

У правима малобројних држава у којима је ово питање регулисано посебним прописима, предвиђена су различита решења.

У једној групи права, статусни спорови се начелно сматрају арбитрабилним, према општим критеријумима о објективној арбитрабилности.¹³ Као пример се може навести право Немачке у коме се сви спорови од економског интереса сматрају арбитрабилним.¹⁴ Појам „економског

13 Вид. O. Caprasso, 89, напомена 40; M. del Pilar Perales Viscasillas, 281, напомена 25, новоди у овом смислу решење француског Закона о организацији судова (*Code de l'organisation judiciaire*) L 411-4, 411-6 и Холандски закон о арбитражи из 1986 (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) чл. 1020, ст. 5. И у праву Аустрије нема посебних одредби о арбитрабилности корпорацијских спорова па се о њима одлучује на основу општих критеријума који су одређени у Закону о грађанском поступку из 2006 (*Zivilprozessordnung - ZPO*), пар. 582. И према немачком Закону о арбитражи из 1997. године (*Zivilprozessordnung- Schiedsrichterliches Verfahren*), пар. 1030 и 1066 арбитрабилним се сматрају сви спорови у којима постоји економски интерес (*vermogensrechtlicher Anspruch*). Сви спорови засновани на корпоративном праву се сматрају као спорови са економским интересом. Вид. Hilmar Raeschke-Kessler, „The Arbitrability of Intra-corporate Disputes in a German GmbH“, *The Practice of Arbitration, Essays in Honour of Hans van Houtte* (ed. Patrick Wautelet, Thalia Kruger, Govert Coppens), Hart Publishing, 2012, 198. У овом смислу се изјаснио и немачки Савезни суд у одлуци BGH, 6 April 2009 – II ZR 255/08, BGHZ 180, 221 = NJW 2009, 1962. у којој је признао потпуну арбитрабилност у споровима између партнера или између компаније и њених партнера (интеркорпоративни спорови).

14 Након реформе Закона о парничном поступку од 1998. године (ZPO), не тражи се и способност странака да таквим спором располажу у смислу поравнања. Право поравнања је од значаја само за спорове који нису од економског интереса.

интереса“ се широко тумачи и обухвата не само све захтеве за плаћање, већ и друге захтеве, као што је право на опозив споразума или право да се захтева уздржавање или нечињење.¹⁵ За арбитрабилност ових спорова се не захтева и слободно располагање и могућност постизања поравнања. Слобода располагања и могућност поравнања се захтева за признавање објективне арбитрабилности код спорова који нису обухваћени „економским интересом“. Корпоративни спорови обухватају и једну и другу врсту спорова. Спорови који се односе на економске интересе се начелно сматрају арбитрабилним и обухватају спорове који се тичу односа између компаније и акционара или оснивача и међусобне спорове између оснивача и акционара. У друштвима са ограниченом одговорношћу као спорови са економским интересом се наводе захтеви друштва према оснивачима да уплате оснивачки улог (*Einbringung der Stammeinlage*) и право мањинских чланова на информисање и приступ информацијама (*Informationsrechte*). Код акционарских друштава економски интерес постоји у споровима који се тичу обавезе акционара да уплате оснивачки улог, као и захтеви који се тичу поделе добити.

За признавање арбитрабилности споровима који не укључују „економски интерес“ се захтева да стране о њима могу постићи поравнање. Како у друштвима са ограниченом одговорношћу и акционарским друштвима о поравнању одлучује скупштина, ови спорови се свде на признавање арбитрабилности одлукама и закључцима скупштине. Спор настаје код оних одлука или закључака који нису донети једногласно и манифестује се као право мањинских чланова или акционара да пред арбитражом покрену поступак за поништај или преиспитивање тако донетих одлука. Као спорно се поставља питање да ли се ови спорови сматрају арбитрабилним.

У правима појединих држава странкама је препуштено или да саме уговоре и изабере арбитражу и повере јој конкретни спор, или им је арбитража наметнута. Обавезујућа арбитражна клаузула може бити садр-

15 Christian Duve, „Arbitration of Corporate Law Disputes in Germany“, *Arbitration in Germany: The Model Law in Practice*, (ed. K.-H. Böckstiegel, S.Kröll, P. Nacimiento), Austin/ Boston/ Alphen, 2007, 979.

жана у уговору о оснивању или у статуту предузећа. Тако је у правима Финске и Шведске предвиђено обавезно арбитражно решавање одређених спорова,¹⁶ док је у праву Шпаније предвиђена и добровољна и обавезујућа арбитража.¹⁷

Постоје и права, као што је право Руске Федерације, у којима до скоро није била призната арбитрабилност унутар компанијским споровима,¹⁸ али се овај став временом променио у корист арбитражног решавања.¹⁹

Према Закону о привредним друштвима Републике Србије, решавање спорова насталих унутар привредних субјеката поверена је надлежном националном суду.²⁰ Предвиђену надлежност би требала тумачити у смислу разграничавања надлежности између националних судова а не као забрану арбитражним трибуналима да о овим питањима расправља. Недостатак арбитражне праксе у овом смислу, указује да се овај члан закона, ипак, у великој мери тумачи као искључива надлежност националног суда. Промене у правној легислативи који би на јасан начин предвиделе могућност решавања спорова пред арбитражом, олакшали би тумачење арбитрабилности ових спорова и Србију приближило групи „проарбитрабилних” земаља.

16 M. del Pilar Perales Viscasillas, 282, наводи да је реч о споровима поводом истискивања слабијег деоничара или замрзавања послова. Обавезно решавање пред арбитражом корпоративних спорова било је предвиђено и у Трговачким законима у Француској и Белгији.

17 Као пример наметнуте арбитраже се наводи решење из Шпанског трговачког законика од 1829. године (*Código de Comercio*), чл. 323. у коме је предвиђено да ће сви спорови између акционара бити решени пред арбитражом без обира да ли о томе постоји уговор.

18 Тако је према одредбама Закона о арбитражном поступку Руске федерације који је важио до 2017. године, чл. 33 за корпорацијске спорове предвиђена искључива надлежност руских трговачких судова. Под корпорацијским споровима се подразумевају спорови који се односе на оснивање, реорганизацију, ликвидацију правних лица, спорови који се односе на својину над акцијама, о избору, престанку и суспензији менаџмента, у вези захтева оснивача, учесника или чланова корпорације који захтевају накнаду штете. Sergey Strembelev, Yarik Kryvoi, „Arbitrability of Corporate Disputes in Russia: To Be or Not to Be“, (January 23, 2014), CIS Arbitration Forum Paper 1/2014, доступно на адреси: https://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=2383736, 10.4. 2018.

19 Закон о међународној трговинској арбитражи из 2015. године (*Федеральный закон от 29.12.2015 N 382-ФЗ, Об арбитраже (третейском разбирательстве) в Российской Федерации*) чл. 7, ст. 8 предвиђа арбитрабилност.

20 Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 5/2015, чл. 376- 381.

IV Разлози за и против арбитрабилности спорова из компанијског права

Као разлози за непризнавање арбитрабилности наводе се три приговора: заштита јавног поретка и примена императивних правних правила, искључива надлежност судова²¹ и релативно дејство арбитражне одлуке. *Erga omnes* дејство арбитражне одлуке је од посебног значаја приликом гашења правног лица.

Први приговор се заснива на традиционалном схватању да питања која спадају у домен јавног поретка и која су регулисана императивним правилима не могу бити арбитрабилна.²² У компанијском праву су императивним правилима регулисана бројна питања: поступак оснивања, основачки улог, обавеза регистрације, промет уделима и акцијама, начин реорганизације и престанка привредног друштва и друга питања.²³ Међутим, у случају унутрашњих компанијских спорова ово схватање је значајно измењено „новим трендовима.“²⁴ Као пример се наводе спорови везани за пуноважност одлука и закључака скупштине акционара. Раније су ови спорови сматрани неарбитрабилним јер су регулисани императивним правним правилима и као такви су чинили део јавног поретка²⁵, будући да су се одлуке скупштине тичале и трећих страна и утицале на

21 Наводимо пример немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. године (*Aktiengesetz-AktG*) који предвиђа ексклузивну надлежност окружног суда за спорове који настану. Тумачећи ову одредбу закона, суд је нашао да тиме што је предвиђена надлежност није искључена могућност арбитражног решавања. Овом одредбом је само прецизирана надлежност између судова али није искључена могућност арбитражног одлучивања. Овакав став је заступљен и приликом тумачење Уредбе 44/2001 о надлежности и признању и извршењу пресуда у грађанским и трговачким споровима (Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters), чл. 22

22 Више о односу принудних прописа и јавног поретка и њиховој примени у арбитражи вид. Јелена Вукадиновић Марковић, „Дејство норми непосредне примене у међународној трговинској арбитражи“, *Правна ријеч*, 2016, 139-152; Јелена Перовић, *Уговор о међународној трговинској арбитражи*, Београд, 2002, 104-106.

23 Вид. Мирко Васиљевић, *Привредна друштва- домаће и упоредно право*, Београд 1999, 1-607.

24 M. del Pilar Perales Viscasillas, 285.

25 Јелена Вукадиновић Марковић, „Уговор о арбитражи према Закону о међународној трговинској арбитражи Руске федерације“, *Увод у право Русије*, Београд, 2017, 283-291.

„социјалне или јавне интересе.“²⁶ Данас је овакво схватање напуштено или значајно ублажено. У неким правима арбитрабилност је призната и споровима који се односе на поништај акта о оснивању компаније²⁷ и на спорове у вези гашења компаније.²⁸

И схватање другог приговора је значајно еволуирало кад су у питању спорови из компанијског права. За разлику од традиционалног схватања према коме искључива надлежност домаћих судова такве спорове аутоматски чини неарбитрабилним, код спорова из компанијског права такво схватање је значајно ублажено. Као пример за то се наводи пракса судова у Руској Федерацији који су све до најновијих измена Закон о арбитражи, спорове о пуноважности одлука скупштине акционара сматрали неарбитрабилним.²⁹

Трећи приговор против арбитрабилности се заснива на уобичајеном релативном или *inter partes* дејству које производи арбитражна одлука. Међутим, интра-компанијски спорови могу бити не само двостраначки, као што је, на пример, спор између члана друштва са ограниченом одговорношћу и самог друштва у вези обавезе члана да уплати свој улог, већ и вишестраначки, као што су спорови у вези одлука скупштине акционара или оснивача. У пракси се не појављују проблеми код арбитража које су засноване на арбитражним уговорима садржаним у статутима друштва, када су у спор укључене само две стране. Међутим, спорови у вези закључака донетих на скупштини, погађају више лица: све акционаре, или чланове друштва са ограниченом одговорношћу, или све повериоце, или и запослене, без обзира што ова лица нису учествовала у арби-

26 М. del Pilar Perales Viscasillas, 286.

27 Арбитрабилност је прихваћена у праву Белгије, Шведске, Швајцарске, САД, али их већи део правне теорије у Италији и Француској сматра неарбитрабилним.

28 У праву Француске и Финске ови спорови се сматрају арбитрабилним, док су мишљења подељена у правима САД, Сингапура, Шпаније. У француској судској пракси су све до одлуке Касационог суда од 2002. године ови спорови сматрани неарбитрабилним. И према италијанском праву, ови спорови не уживају арбитрабилност.

29 Вид. измене Закона о арбитражама Руске Федерације; Diana Filatova, Arbitrability of corporate disputes in Russia from 1 February 2017, доступно на адреси: <http://www.ciarb.org/news/ciarb-news/news-detail/features/2017/05/05/arbitrability-of-corporate-disputes-in-russia-from-1-february-2017>, 10.04.2018.

тражном поступку - мултистраначка арбитража. Стога се као отворено поставља питање да ли се арбитражна клаузула у статуту може сматрати обичним арбитражним уговором, или као мулти страначка клаузула која овлашћује арбитрае да донесу *erga omnes* арбитражну одлуку.³⁰ Од одговора на ова питања зависи право трећих лица која нису задовољна арбитражном одлуком да у истој ствари покрену нови судски или арбитражни поступак и да ли су судови и арбитраи везани ранијом одлуком.

У немачкој пракси се о овим питањима изјаснио Савезни суд разматрајући питање пуноважности арбитражних клаузула у статутима немачких друштава са ограниченом одговорношћу (*GmbH*), којима су за све спорове између оснивача друштва и између друштва и оснивача била предвиђена искључива надлежност арбитража.³¹ Према схватању Суда, арбитражне клаузуле су, пре свега, намењене за двостраначке арбитраже и морају бити формулисане да омогуће арбитражу између две странке, а не за мултистраначку арбитражу. Стога је арбитражне клаузуле из статута друштва са ограниченом одговорношћу у којима је била предвиђена искључива надлежност арбитраже за све спорове између оснивача друштва и друштва према оснивачима, прогласио ништавим.³² Овакав став Суда је од посебног значаја за одлуке скупштине оснивача или акционара, које могу бити или пуноважне, или непуноважне за све акционаре или за све чланове друштава са ограниченом одговорношћу. Другачије речено, одлука не може бити пуноважна за неке акционаре (макар били у већини), а за друге непуноважна. Из тих разлога арбитражна одлука мора производити дејство према свима, а не само према странкама у спору. Имајући у виду релативно дејство арбитражне одлуке, Савезни суд је сматрао да арбитражни уговор којим се намерава успоставити мултистраначка арбитража мора бити на посебан начин формулисан и задовољити посебне услове³³ како би у интракомпанијским споровима проши-

30 Вид. C. Duve, 985.

31 Вид. Hilmar Raeschke-Kessler, „Germany“, *The International Arbitration Review* (ed. J. H. Carter), Law Business Research Ltd, 2014, 257.

32 Н. Raeschke-Kessler, 257.

33 Н. Raeschke-Kessler (2012), 200.

рио дејство арбитражних одлука које се односе на закључке скупштине на све акционаре или све партнере.³⁴

Овакав захтев Суд је извео из општег правила да нико не може бити присиљен на арбитражу без своје сагласности. То практично значи да се сви акционари или партнери морају сагласити са арбитражном клаузулом, без обзира да ли се клаузула налази у статуту или у посебном документу. У процесном смислу, то значи и да се сваком акционару или члану друштва са ограниченом одговорношћу мора омогућити да од почетка учествује у арбитражном поступку или да му се касније прикључи. У том циљу сви акционари и чланови морају бити благовремено обавештени о покретању арбитраже и мора им се дати прилика да учествују у конституисању арбитраже.³⁵

V Закључна разматрања

Појам арбитрабилности је сложен и вишезначан. Сложеност се огледа у правно-политичком карактеру и садржини, а вишезначан јер му се у теорији и пракси дају различита значења. У правно-политичком смислу, држава кроз уже или шире дефинисање арбитрабилности у суштини исказује свој однос као јавне власти према приватном начину суђења, а дугорочно посматрано, као спремност да се одрекне својих прерогатива у корист приватних тела.

Како је већина држава, међу којима и Република Србија, изједначила арбитражну одлуку са судском пресудом, чини се да сем начелне једнакости не постоји стварна воља да арбитраже заиста и постану паралелан начин решавања спорова. Како би се то исправило, неопходно је да се подобност спорова за арбитражно одлучивање тумачи шире, у корист арбитражног одлучивања. За почетак, потребно је да се тзв гранични случајеви из сиве зоне арбитрабилности, међу којима су и спорови из компанијског права, тумаче као подобни за арбитражно решавање.

34 Н. Raeschke-Kessler (2014), 257.

35 Због сложене природе и бројних захтева који се постављају пред овакав вишестраначки арбитражни уговор, немачки DIS је 2010. године препоручио своја Допунска правила за корпоративне спорове. Вид. www.dis-arb.de.

Упоредивање и паралелизам између два начина решавања спорова ће остати мерило ефикасности и оправданости и једног и другог начина решавања спорова. Својеврсни дуалитет и ривалитет између судског и арбитражног „судовања“ требало би схватити не само као ограничавајуће факторе, већ и као покретачку снагу за стално преиспитивање улоге и значаја арбитража.

Jelena VUKADINOVIĆ MARKOVIĆ, PhD
Research Fellow, Institute of Comparative Law

ARBITRABILITY OF DISPUTES
- with particular reference to company law disputes -

Summary

Arbitrability of a dispute is a precondition to arbitration. However, regardless of the long history of arbitration as a way of resolving disputes, the term of arbitrability is not uniquely determined, nor is it forever defined. The scope of arbitrability depends on both the internal character of the disputed relationship and the solution in a particular legal system that is determined by the interests of the state concerned. Hence, there is no single and universal term of arbitrability. On the contrary, its content is variable in time and space and depends on specific social and political perceptions in respective countries and societies. Thus, the company law disputes in some legal systems are considered arbitrable, while others do not enjoy the possibility of arbitration.

The subject of the analysis of this paper is in what way the disputes within the company are resolved in comparative law and in our country. The paper is divided into three parts. The first part defines the general term of arbitrability. The second part is devoted to the analysis of comparative legal solutions to the arbitrability of company disputes, while the third part lists the arguments for and against the admissibility of arbitration of these disputes.

Keywords: *arbitrability, objective arbitrability, company law disputes, intra-company disputes.*